

Četrta številka // poljudni članek: Posledice krmljenja divjih ptic pozimi // varstvo ptic:
Svetovni kongres BirdLife International 2013 // narava: Naši potočni raki // portret ptice:
Raca žličarica // iz ornitoloških raziskav: »Novoletno« okraševanje pri ptičih // mi za ptice
in naravo: Pomlad prihaja / Ptice okoli nas / Varstvo breguljk v letu 2013

Svet ptic: 04,'13

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije // letnik 19, številka 04, december 2013 // ISSN: 1580-3600

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 19, številka 04, december 2013/ISSN: 1580-3600 prej Novice DOPPS/ISSN: 1408-9629

spletna stran revije:

<http://www.ptice.si/projekti/svetptic>

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), p. p. 2990, SI-1000 Ljubljana

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: www.ptice.si

glavna urednica: Petra Vrh Vrezec

e-pošta: petra.vrh@dopps.si

uredniški odbor: Luka Božič, Alenka Bradač, Katarina Denac, Tomaž Mihelič, Jakob Smole, dr. Tomi Trilar, Barbara Vidmar, dr. Al Vrezec

lektoriranje: Henrik Ciglič

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Metka Ciuha, Camera d.o.o.

tisk: Schwarz print d.o.o.

naklada: 2500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revijo sofinancirata Grand hotel Union d.d. in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: petra.vrh@dopps.si

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

Poslanstvo DOPPS: Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

predsednik: Rudolf Tekavčič

podpredsednica: dr. Tatjana Čelik

upravni odbor: Tilen Basle, Peter Krečič, Cvetka Marhold, Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Tanja Šumrada

nadzorni odbor: dr. Franc Janžekovič, dr. Peter Legiša, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

direktor: dr. Damijan Denac

IBAN: SI56 0201 8001 8257 011

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

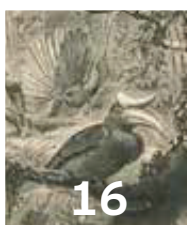
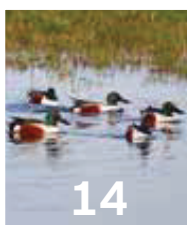
Fotografija na naslovnici:

Divje ptice krmimo večinoma v zimskih mesecih, a domači (*Passer domesticus*) in poljski vrabci (*P. montanus*) ter tudi druge vrste prihajajo na pojedino tudi v mesecih, ko je hrane v naravi dovolj. foto: Duša Vadnjal

pokrovitelj DOPPS

GRAND HOTEL UNION D.D.
Miklošičeva 1, Ljubljana, Slovenija

4

Ptice naših krajev

// Al Vrezec

6

Krmljenje divjih ptic pozimi

// Jasna Mladenovič

10

Svetovni kongres BirdLife International 2013

// Tilen Basle

12

Naši potočni raki

// Martina Jaklič, Al Vrezec

14

Raca žličarica

// Blaž Blažič

16

Alfred Russel Wallace – ob stoletnici njegove smrti

// Kazimir Tarman

19

»Novoletno« okraševanje pri pticah

// Petra Vrh Vrezec

20

Velika bela čaplja

// Kristjan Malačič

22

Ptice planote Altiplano v Boliviji in Peruju

// Janez Mihovec

25

Invazije ptic

// Barbara Vidmar

26

Kje srake najdejo hrano pozimi

// Petra Vrh Vrezec

36

Zimska opazovanja v naravi

// Dejan Bordjan, Klemen Čandek, Aljaž Rijavec, Ignac Sivec, Metka Škornik, Tomi Trilar, Petra Vrh Vrezec

38

Nov rekord raziskave Pomlad prihaja

// Barbara Vidmar

39

Kaj nam sporočajo »Ptice okoli nas«

// Eva Vukelič

41

Prispevki otrok in mentorov v okviru akcije »Ptice okoli nas«

42

Varstvo breguljk v letu 2013

// Dominik Bombek

43

Izbor življenjskega prostora črne štoklje

// Damijan Denac

44

Tretji Pomurski ornitološki vikend

// Monika Podgorelec

45

Rezultati najbolj množičnega opazovanja ptic v Evropi

// Eva Vukelič, Bia Rakar

46

A pridete na Gugalnico?

// Mateja Nose Marolt, Jure Marolt

47

Ptičariada 2013

// Marjeta Cvetko

48

Sabotin - spomenik vihrove zgodovine in biotske pestrosti

// Jernej Figelj

49

Velike jate čížkov

// Andrej Trontelj

50

EURAPMON - za skupno panevropsko strategijo monitoringa ujed in sov

// Al Vrezec, Irena Bertoncej

52

NOVICE

posameznih projektih akcijah, napredka na projektu ter problemov, ki onemogočajo oz. zavirajo opravljanje določenih akcij po predvidenem časovnem razporedu. V drugem delu poročila pa smo podali administrativni in finančni pregled po posameznih projektih akcijah. Dne 14. avgusta 2013 smo od Evropske komisije prejeli odgovor, da je poročilo uspešno pripravljeno in potrjeno ter da lahko nadaljujemo z opravljanjem projektih aktivnosti po zastavljenem vsebinskem in časovnem planu. **PP**

29// Priprava občinskega podrobnega prostorskega načrta

Avghusta 2013 smo za potrebe uresničitve projekta LIVEDRAVA (LIFE11 NAT/SI/882) začeli s pripravo Občinskega podrobnega prostorskega načrta (v nadaljevanju OPPN) za ureditev Naravnega rezervata Ormoške lagune (v ustanavljanju). Za uspešno uresničitev določenih projektih aktivnosti na območju Ormoških lagun se je med uresničevanjem projekta namreč izkazalo, da je potrebna predhodna izdelava OPPN, ki je izvedbeni prostorski akt in določa pogoje za graditev in krajinsko ureditev območja. S sprejetjem Odloka o občinskem prostorskem načrtu občine Ormož (OPN) spomladi letos se je spremenila podrobnejša namenska raba zemljišč na območju Ormoških lagun. Ob tem so bile določene enote urejanja prostora, za katere je treba

pripraviti OPPN, zato smo na društvu podali pobudo za pripravo tega. Razlog za pripravo OPPN je tako naravovarstvena sanacija Ormoških lagun z namenom ponovne vzpostavitve ugodnega stanja populacij kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov na območju Natura 2000 - SPA SI50000111 Drava in pSCI SI3000220 ter postavitev objektov (informacijski center, hlev z obrobo, opazovalni stolp, opazovališča na krožni učni poti, vstopna info točka) in krajinska ureditev Naravnega rezervata Ormoške lagune - v ustanavljanju (zelene površine, otroško igrišče, klopi ob informacijskem centru, ureditev poti, parkirišča itd.). Oktobra 2013 smo v sodelovanju z zunanjim izvajalcem »V PROSTORU d.o.o.« na občino Ormož in pristojnim nosilcem urejanja prostora, ki bodo podali smernice za načrtovane prostorske ureditve, poslali v pregled »Osnutek OPPN-ja za ureditev Naravnega rezervata Ormoške lagune (v nastajanju)«. V osnutku so tekstualno in grafično podane strokovne podlage, analiza dejanskega stanja in rešitve oziroma predlogi za ureditev območja. V prihodnjem mesecu bodo tako sledili pridobivanje mnenj pristojnih nosilcev urejanja prostora ter javna razgrnitev in javna obravnava prostorskega akta. **PP**

30// Dve novi pridobitvi o sredozemskem vranjeku

Sodelavci projekta SIMARINE-NATURA ob koncu leta z veseljem

predstavljamo dve novi pridobitvi o sredozemskem vranjeku: otroško slikanico z naslovom »Vranjek Ari in njegovo prvo potovanje« ter kratki dokumentarni film. Zgodbi, ki ju pripovedujeta slikanica in film, se začneta na hrvaških gnezdiščih, kjer na svet prihajajo sredozemski vranjeki, ki jih poleti in jeseni v velikem številu srečujemo tudi na slovenskem morju. Junak slikanice, vranjek Ari, se iz udobnega gnezda prvič v življenju odpravi na slovensko morje. Avtorici slikanice, Petra Vrh Vrežec in Kristina Krhin (ilustracije), bralca oziroma poslušalca popeljeta v živi svet Jadranskega morja, ki ga Ari zvedavo spoznava na svoji prvi poti. Kljub temu da je zgodba izmišljena, temelji na resničnih dejstvih iz življenja sredozemskih vranjekov in drugih jadranskih morskih živali. Slikanica, ki jo spremlja pobarvanka, je namenjena predvsem otrokom do devetega leta. Na voljo je brezplačno v slovenskem, angleškem in italijanskem jeziku. Naročila sprejemamo na elektronski naslov: bia.rakar@dopps.si. Ker so zaloge omejene, imajo pri naročilu večjega števila izvodov prednost izobraževalne ustanove v obalni regiji. Film je visoko kakovostne 12-minutni izdelek produkcije EKO FILM.ORG, namenjen predstavitvi sredozemskega vranjeka in pomena novih morskih območij Natura 2000 za varstvo slovenskega morskega ekosistema širši javnosti. V prvem delu spozna-

32

33

mo življenjske navade vranjekov in njihove ekološke zahteve, kasneje pa nas zgodba pripelje tudi v Tržaškega zaliv – med ribiče, gojitelje školjk, raziskovalce in naravovarstvenike. Kljub temu da so v filmu predstavljene tudi nekatere grožnje tako sredozemskim vranjekom kot ljudem, ki so od morja odvisni, se pripoved optimistično konča s tonom zaupanja v modre odločitve človeške družbe, ki bodo omogočile sobivanje človeka z naravo in s tem tudi blaginjo. Film, ki je prav tako na voljo v treh jezikovnih različicah, bo predvajan na nacionalni televiziji in ob različnih priložnostih, kot so predavanja, razstave, festivali in podobno. UK

31// Zaključek raziskav v sklopu projekta SIMARINE-NATURA

Konec novembra so se v pretežni meri zaključile terenske raziskave, ki jih opravljamo v sklopu projekta SIMARINE-NATURA, ki je namenjen vzpostavitvi morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjeka v Sloveniji. Raziskave, ki zajemajo monitoring na prenočiščih in na odprtem morju, telemetrično spremljanje vranjekov ter analizo njihove prehrane na osnovi izbljuvkov, smo opravljali dve leti, začeli novembra 2011. Napravili

smo 24 mesečnih popisov na prenočiščih in 16 popisov na odprtem morju, na osnovi česar ugotavljamo razširjenost in številčnost vranjekov pri nas. Uspešno smo sledili devetim osebkom, opremljenim s sledilnimi napravami GPS, kar nam je dalo prvi vpogled v njihove dnevne domače okoliše in izbiro prenočišč. Strokovnjaki za preučevanje prehrane ribojedih ptic so analizirali 500 izbljuvkov in tako določili najpogostejši plen vranjekov v slovenskem morju. Prihodnje leto bomo z napravami GPS opremili še nekaj osebkov. Sledi poglobljena statistična analiza zbranih podatkov. Rezultati teh raziskav nam bodo omogočili določitev meja morskih Mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA), ki bodo kasneje razglašena kot nova morska območja Natura 2000. Več o tem na spletni strani: www.ptice.si/simarine-natura. Projekt SIMARINE-NATURA podpira Evropska unija s sredstvi LIFE, finančnim instrumentom za okolje. UK

32// Čiščenje morske obale in zaoljenih ptic v primeru onesnaženja z nafto in njenimi derivati

Od 21. do 23. novembra 2013 je v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje - Enota Sežana v Sežani potekalo usposabljanje prostovoljcev, ki bodo lahko ob morebitni nesreči z nafto in naftnimi derivati pomagali strokovnim službam pri

čiščenju onesnaženja kot tudi pri čiščenju zaoljenih prostoživečih živali, še posebej ptic. Usposabljanje, ki se ga je udeležilo 24 prostovoljcev, sta organizirala Uprava RS za zaščito in reševanje in DOPPS, potekalo pa je v okviru projekta POSOW »Preparedness for Oil-polluted Shoreline cleanup and Oiled Wildlife interventions« in projekta LIFE+ SIMARINE-NATURA »Vzpostavitev morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjeka (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) v Sloveniji«. Udeležence je prvi dan nagovoril g. Darko But, generalni direktor Uprave RS za zaščito in reševanje, ki je poudaril pomen prostovoljstva v naši družbi ter povedal, da je to vrednota, ki bistveno prispeva h kohezivnosti naše družbe in se najbolj pokaže ravno ob nesrečah. Povedal je še, da je prostovoljstvo bistveni del uspešnega odzivanja na nesreče in je kot tako vključeno v nacionalni sistem zaščite in reševanja. V nadaljevanju dneva so se nato udeleženci posvetili spoznavanju različnih tehnik čiščenja onesnaženja na morski obali, spoznali so način organizacije delovišča z vsemi potrebnimi varnostnimi in zdravstvenimi zahtevami, naučili so se pripraviti oceno onesnaženega obalnega pasu in, ne nazadnje, spoznali vlogo in naloge prostovoljcev. Drugi dan je bil namenjen spoznavanju različnih metod in tehnik čiščenja zaoljenih prostoživečih živali, s posebnim poudarkom na zaoljenih pticah. S

35

praktičnim prikazom čiščenja z naf-
to onesnažene obale v Kopru, ki so
ga pripravili uslužbenci Službe za
varstvo obalnega morja, podjetja
VGP Drava Ptuj d.d., in podelitvi-
jo certifikatov, se je usposabljanje
uspešno zaključilo. V veliko pomoč
organizatorjem pri izvedbi delav-
nice sta bila tudi REMPEC center z
Malte in organizacija ISPRA iz Itali-
je. **BL**

33// Ornitološka šola za učitelje 2013

Tudi letos smo organizirali Ornitološko šolo za učitelje, s katero smo želeli učiteljem in vzgojiteljem predstaviti možnosti za doseganje učnih ciljev s pomočjo opazovanja ptic ter podati napotke za mentorstvo ornitološkim raziskovalnim nalogam. Na letošnjem izobraževanju smo se še posebej osredotočili na to, kako lahko mladi z opazovanjem in raziskovanjem ptic v mestnih okoljih mimogrede osvojijo različne pojme s področja ekologije. Dvodnevno izobraževanje je potekalo 18. in 19. oktobra 2013 v Ljubljani. Udeležilo se ga je 17 učiteljev iz osnovnih in srednjih šol, vzgojiteljev v vrtcu in študentov - bodočih učiteljev. V okviru teoretičnega dela smo udeležencem predstavili različne metode raziskovanja ekologije ptic ter primere raziskav v bližnji okolici šol. Drugi del izobraževanja je potekal na terenu, v parku Tivoli, kjer so učitelji pod vodstvom ornitologov še sami opazovali, določali in popisovali ptice ter ob tem spoznavali najpogostejše

vrste, ki se pojavljajo v naseljih. Ocenjujemo, da nam je z izobraževanjem uspelo navdušiti učitelje, da se z učenci tudi sami lotijo opazovanja in raziskovanja ptic, jim dajali osnovne napotke in gradiva za mentorstvo ornitoloških raziskovalnih nalog ter jih pripeljali do zaključka, da je tudi sredi mesta mogoče učencem predstaviti določene teme s področja ekologije. Pri izvedbi Ornitološke šole so sodelovali predavatelji in mentorji Urša Koce, Dominik Bombek, Dušan Klenovšek, Dare Fekonja, Jurij Hanžel, Tomaž Remžgar in Eva Vukelič. Izobraževanje je sofinancirala Mestna občina Ljubljana, na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete pa so nam omogočili brezplačno uporabo predavalnice. **EV**

Mestna občina
Ljubljana

34// Predavanja DOPPS v Kopru

Že tradicionalno smo, skupaj z Osrednjo knjižnico Srečka Vilharja Koper, za jesensko obdobje 2013 na DOPPS-u pripravili niz treh mesečnih predavanj za širšo javnost v Kopru. S prvim predavanjem oktobra je Dominik Bombek poslušalcem predstavil vlogo in pomen evropskega projekta LIVEDRAVA (LIFE11NAT/SI/882) ter jih seznanil, kako trajnostno upravljati reko Dravo na način, ki bo zagotavljal protipoplavno varnosti, ob tem pa ohranjal tamkajšnje živalstvo in rastlinstvo. Novembra je sledilo

predavanje botanika Josipa Otopala, ki je s predavanjem »Rastlinstvo in habitatni tipi slovenske Istre« navzoče popeljal v pestri rastlinski svet slovenske Istre. Zadnje predavanje je bilo 17. decembra. Predavatelj Domen Stanič je predstavil svoje popotniške vtise na potovanju po otočju Farne na severovzhodu Anglije, ki gosti eno največjih kolonij morskih ptic v Veliki Britaniji. **Ekipa NRŠZ**

35// Knjiga o pticah za najmlajše

V začetku septembra 2013 je pri založbi Oka izšla knjiga Ptice avtorja Ivana Esenka, ki je prispeval tudi fotografije, ter ilustratorke Alenke Vuk. Avtor v knjigi otrokom odkriva zanimivosti iz ptičjega sveta. Na začetku z lepimi in nazornimi ilustracijami ter fotografijami razloži, kaj je to ptičje perje, iz česa je kljun in kako raznoliki so kljuni pri pticah, govori o ptičjih gnezdih, jajcih in mladičih. V drugem delu knjige se sprehodi po različnih življenjskih okoljih ptic in najmlajšim predstavlja najbolj značilne ptice izbranih okolij – gozda, odprte krajine, visokogorja, morja in mest. V tretjem delu se posveča posameznim ptičjim skupinam – ujedam, sovam in selivkam – in podaja napotke za opazovanje in krmljenje ptic. Na koncu pa Ivan Esenko knjižico zaključi še s predstavitevijo DOPPS-a in tako širi društveni ornitološki duh tudi med najmlajše, tiste, ki bodo DOPPS krojili v prihodnosti. **PVV**